

היתר שתיית יין בזמן הזה לכוהן המכיר את משמרתו

- א. ביאור מחלוקת התנאים והכרעת אב"י לפי שיטות הראשונים
- ב. מחלוקת בדעת הרמב"ם
- ג. זמן עבודת משמרת יהויריב
- ד. טעם האיסור בזמן החורבן: ציפיה לחידוש העבודה או המשך האיסור שנקבע בזמן הבית?
- ה. בתי אב של כוהנים ללא קביעות
- ו. סיכום

בגמרא נאמר שאסור לכוהנים לשתות יין בכל השבוע של משמרת עבודתם במקדש, ולהלכה נפסק כדעה המגבילה את האיסור לכוהן המכיר את משמרתו, ו'ש'קלקלתם' של כוהנים שאיבדו את מסורת ייחוסם וממילא את משמרתם, היא 'תקנתם' המתירה להם לשתות יין. לאור זאת, יש לדון לגבי גרדי ה'קלקלה' – האם דווקא אובדן הייחוס של הכוהן פוטר אותו מהחויב להיות מוכן לעבודה בכל עת, או שמא גם קלקלה כללית שפקדה את כל הכוהנים עם חורבן הבית וביטלה את העבודה ואת חילופי המשמרות מפירה את החיוב. לשאלה זו קיימת נפקא-מינה הלכתית בימינו, שכן ידוע על משפחה אחת לפחות, שמחזיקה במסורת על השתייכותה למשמרת מסוימת: משפחת מגורי;¹ משפחה שעלתה ארצה מתימן ומיוחסת למשמרת יהויריב – האם צאצאיה נחשבים ככוהן המכיר את משמרתו?²

א. ביאור מחלוקת התנאים והכרעת אב"י לפי שיטות הראשונים

נאמר בגמרא (תענית יז ע"א; סנהדרין כב ע"ב):

1. בכתוב המותאם להגייה התימנית (והאשכנזית-ליטאית): מגארי. למקורות על ייחוס המשפחה, ראו: שני המאורות (חבשוש; ח"ב עמ' 86–88), והעינין הוזכר גם במהלך דיון ארוך בפורום לתורה על משפחות כוהנים מיוחסות בימינו (<https://katzr.net/3c66d5>). דיון דומה בפורום אוצר החכמה (לעת עתה, ז' בניסן תשפ"ג, ללא התייחסות למשפחת מגורי; בכתובת: <https://katzr.net/84cf7d>).
2. מלבד המקורות שהובאו ונידונו במאמר, יעוין גם במקורות הבאים: הדרת קודש (הל' ביאת המקדש א, ז; ויעו"ש גם בחיבת הקודש וציון הקודש); קובץ תורת-הקרבות – הלכות הפסולים לעבודה (בני ברק תשע"ח; עמ' סח-עב); מאמרו של אסף גמליאל: הציפייה למקדש וביטוייה ההלכתיים, מעלין בקודש כז (אדר ב' תשע"ד) עמ' 41–61, ובעיקר בעמ' 46–48 העוסקים בשתיית יין ע"י כוהנים בזמן החורבן; מאמרו של הרב יצחק עידאן: שתית יין לכוהנים בזמן הזה, ויען שמואל ד (תשס"א) עמ' קכ-קכט. מידע נוסף על המשמרות וזמני עבודתן מצוי באנציקלופדיית המכלול, בערכים: משמרות כהונה; לוח השנה במגילות קומראן.

תנו רבנן: מפני מה אמרו אנשי משמר מותרין לשתות יין בלילות אבל לא בימים? שמא תכבד העבודה על אנשי בית אב ויבואו ויסייעו להם. מפני מה אמרו אנשי בית אב לא ביום ולא בלילה? מפני שהן עסוקין תמיד בעבודה.

מכאן אמרו:

כל כהן שמכיר משמרתו ומשמרת בית אב שלו, ויודע שבתו אבותיו קבועין שם – אסור לשתות יין כל אותו היום;

במכיר משמרתו ואין מכיר משמרת בית אב שלו ויודע שבתו אבותיו קבועין שם – אסור לשתות יין כל אותה שבת;

אינו מכיר משמרתו ומשמרת בית אב שלו, ויודע שבתו אבותיו קבועין שם – אסור לשתות יין כל השנה.

רבי אומר, אומר אני: אסור לשתות יין לעולם, אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתו.³ אמר אביי: כמאן שתו האידנא כהני חמרא, כרבי.

ישנן שתי הבנות אפשריות במחלוקת התנאים, וממילא בהכרעתו ההלכתית של אביי, ונראה שכל הבנה מיוצגת על ידי סיעת ראשונים:

א. רבי מתייחס רק למקרה האחרון שבדברי ת"ק, של כוהן שאינו מכיר את משמרתו, ואי-הידיעה היא היא ה'קלקלה' שמהווה 'תקנה' להתיר לו את איסור שתיית היין. לפי הבנה זו, באופן עקרוני, האיסור חל גם בזמן החורבן, בין לת"ק ובין לרבי, אלא שבפועל הכוהנים שותים יין משום שמשמרתם אינה ידועה להם, ובכך הם נוהגים כרבי. כך פירשו ר"ח (תענית שם;⁴ סנהדרין שם), החינוך (מצווה קנב ד"ה וזה דוקא) והכפתור – ופרח (פ"ו ד"ה מסכת תענית⁵), וכך משמע מהעובדה שהכוהנים מתוארים בברייתא כמי שיודעים ומכירים את משמרת אבותיהם, ולא בתיאור הפשוט והקצר: 'אנשי משמר', הרי שמדובר בכוהנים שכבר אינם עובדים בעצמם, והיינו לאחר החורבן, ואף על פי כן אין תקנה אלא ל'מקולקלים' שבהם, שאינם בקיאים בייחוסם. לכאורה, הבנה זו משתמעת מדברי הרמב"ם (הל' ביאת המקדש א, ז):

כל כהן שיודע מאי זה משמר הוא ומאי זה בית אב הוא, ויודע שבתו אבותיו קבועים בעבודה היום – אסור לו לשתות יין כל אותו היום. היה יודע מאי זה

3. פירש המיוחס לרש"י: "רבי אומר אומר אני כהן אסור כו' – כלומר, אי חיישינן לשמא יבנה – יהא אסור לעולם, אפילו המכיר משמרתו ומשמרת בית אבותיו, דחיישינן שמא ישתנה סדר משמרות, ושמא יעבדו כולם לחנוכת הבית בבת אחת, ונמצא זה צריך לעבוד, אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתו, דהוי כמה שנים שלא חזרה בירה, וקלקלה זו תקנתו לשתות יין בהדיא, ולשמא יבנה לא חיישינן".

4. ואף פירש לפי זה את קביעתו של רבא (כתובות סה, א): 'ידענא ביה בנחמני דלא הוה שתי חמרא', שזה בגלל כהונתו, ובשונה מתוס' הרשב"א (שם ד"ה ידענא) ותוס' רא"ש (שם ד"ה ידענא) ומפרשים נוספים שכתבו שאביי היה עני ולכן לא שתה יין. ויעוין עוד בפתח עינים לחיד"א (שם). ויעוין עוד בדברי הר"ח בדובב מישרים (א, צב, ב).

5. ואף כתב: 'הרי לך מכל מקום שבזמן הזה יתכן שימצא מי ששומר יחוסו'.

היתר שתיית יין בזמן הזה לכוהן המכיר את משמרתו

משמר הוא, ואינו מכיר בית אב שלו – אסור לו לשתות כל אותה שבת שמשמרתו עובדין בה. לא היה מכיר משמרתו ולא בית אבותיו – הדין נותן שאסור לשתות יין לעולם, אבל תקנתו קלקלתו, והרי הוא מותר לשתות תמיד, שאינו יכול לעבוד עד שיקבע בבית אב שלו ובמשמרתו.⁶

ב. רבי מתייחס לכל המקרים, והוא סבור שהחורבן הוא 'קלקלה' שמהווה 'תקנה' להיתר את האיסור, על כל סעיפיו ופרטיו, מבלי לחלק בין כוהנים המכירים את משמרתם לכוהנים שאינם מכירים. הבנה זו משתמעת מדברי המיוחס לרש"י (שם ד"ה רבי), תוס' (עירוין מג, ב ד"ה ואסור), הראב"ד (שם) והריטב"א (ד"ה אינו וד"ה אבל).

ב. מחלוקת בדעת הרמב"ם

כאמור, מדברי הרמב"ם נראה שהקלקלה היא אי-הכרת המשמרת, ולא החורבן, שלא נזכר כלל בדבריו. האיסור אינו מתבטל כתוצאה ישירה מהחורבן, ושתיית הכוהנים האידנא אינה אלא תוצאה של אי-הכרת משמרותיהם. ואכן, רוב ככל נושאי כלי הרמב"ם על אתר כתבו שלשיטתו, האיסור חל גם בזמן החורבן, והיתר שתיית הכוהנים בימינו נובע מכך שהם אינם מכירים את משמרתם: כסף משנה, מעשה רקח, מרכבת המשנה (חעלמא), מחנה יהודה, אברהם יגל, יוסף חי, הר המוריה, פשטות האור-שמח והאבן-ישראל.

בספר 'הר המוריה' אף הביא הוכחה להבנה זו מלשון התוספתא (תענית ב, ב):

כל שמכיר את משמרתו ואת בית אב שלו, והוא מבתי אבות קבועין, אין אסור אלא אותו היום בלבד. כל שמכיר את משמרתו ואין מכיר את בית אב שלו והוא מבתי אבות קבועין אסור כל אותה שבת. כל שאין מכיר לא את משמרתו ולא את בית אב שלו והוא מבתי אבות קבועין אסור כל אותו חודש. ר' אומר: אומר אני שיהא זה אסור לעולם, אלא שתקנתו קלקלתו.

6. [הערות עורך (ב"א): לולא דמסתפינא, הייתי מדייק בלשון הרמב"ם, ששינה ולא כתב "שאינו יכול לעבוד עד שידע בית אב שלו וכו'", אלא כתב "עד שיקבע", שגם הרמב"ם מפרש שחורבן המקדש הוא הקלקלה המתקנת. אלא שבניגוד לשאר הראשונים שפירשו שהקלקלה היא ביטול העבודה בפועל, הרמב"ם מפרש שהקלקלה היא ביטול חילופי המשמרות. כלומר, מכיוון שכל המשמרות בטלו, ואינן מתפקדות כמשמרות (למרות שרוב הכוהנים יודעים את ייחוסם, אין לזה משמעות כל עוד אין תאריך קבוע לכל משמר ומשמר). ולכן נראה שגם הרמב"ם מודה שבזמן בית המקדש היתרו של רבי לא חל, אלא היו נוהגים לפי עיקר הדין. באמת ייתכן שהרמב"ם חולק על המיוחס לרש"י, שכתב שאם ייבנה מהרה המקדש תחל העבודה גם בלא חלוקה למשמרות, ואילו לרמב"ם ייתכן שגם כאשר כל המשמרות עובדות יחד, כל כוהן חייב לדעת איזה משמרת הוא מייצג. אמנם מהמאירי להלן נראה שלא הבין כך, משום שדקדק וכתב שהקלקלה המתקנת היא בזה שחבריו לא יזרו אותו להגיע לעבודה. ומכל מקום, כך נראה יותר בדעת הרמב"ם, כפי שהתבאר.]

וכן מלשון הירושלמי (תענית ב, יא):

וכל מי שאינו מכיר לא אנשי משמר שלו ולא אנשי בית אב שלו, ואינו מבתי אבות קבועים – ר' אומר אומר אני שהוא אסור לעולם, אלא שתקנתו קלקלתו, שהוא מותר בהספד. כמה דתימר קלקלתו תקנתו, שהוא אסור בהספד, ודכוותה קלקלתו תקנתו, שיהא אסור במלאכה.

הרי שדברי רבי מובאים כהתייחסות למקרה המסוים של כוהן שאינו מכיר את משמרתו, ולא כהתייחסות לזמן החורבן.

עם זאת, המאירי כתב בדעת הרמב"ם ('גדולי המחברים') שהאיסור אינו נוהג אלא בזמן הבית:

לפי דרכך למדת על פירוש בריתא זו לפי שטה זו שעל זמן שבית המקדש קיים היא שנויה... ונראה לומר שזו היא שטת גדולי המחברים. ומה שאמר כמאן שתו כהני חמרא האידנא, שענינו על זמן חורבן, וכמו שיתבאר למטה, שמא יבנה בית המקדש וכו' – פירושו לדעתי, שמאחר שפוטר בשאינו מכיר משמרתו מתוך קלקלתו, אחר שקלקלתו מוכחת עליו שלא יהא תכוף מצד חבריו להביאו לעבוד אף לאחר חורבן, ואף על פי שהיה לנו לחוש לשמא יבנה, קלקלת החורבן ושולטנות יד האויב עליו מתקנתו לשתייה, ואין חוששים לתכיפת גאָלה, ואפילו באותו זמן שהיה סמוך לחורבן, והם היו מקוים גאלתם כרגע, ולא היו צריכים לבנין, שהרי מקריבים אף על פי שאין בית, והיה לנו לאסרה לכל כהן, שמא יתחלפו המשמרות, או יצטרכו כולם לחנוכת הבית, או יהו שוות בו ברגלים – אינו כן, אלא קלקלת החורבן מתקנתו.

מדברי המאירי נראה שאמנם מחלוקת חכמים ורבי מתייחסת ביסודה לזמן הבית ('בריתא זו... על זמן שבית המקדש קיים היא שנויה'), אך יש להסיק ממנה גם דברים הנוגעים לזמן החורבן, דהיינו, שרבי המתיר לשתות יין בזמן הבית מכוח קלקלת אי-הכרת המשמרת, יתיר לשתות בזמן החורבן מכוח קלקלת החורבן, וחכמים האוסרים לשתות יין בזמן הבית גם במקרה של אי-הכרת המשמרת, יאסרו זאת גם בזמן החורבן.

והנה, לכאורה יש קושי גדול בהבנה שכך למד הרמב"ם, שכן בדברי הרמב"ם אין אבחנה בין זמן הבית לזמן החורבן, בעוד שלפי המאירי, אבחנה זו היא חידוש של אב"י, המשווה את קלקלת אי-הכרת המשמרת לקלקלת החורבן. הרמב"ם הזכיר רק את הקלקלה של אי-הכרת המשמרת, ומדבריו נראה שלכוון המכיר את משמרתו, אסור לשתות יין אפילו בזמן החורבן.

כעין דברי המאירי, כתב ה'קרן אורה' (ד"ה מכאן):

היתר שתיית יין בזמן הזה לכוהן המכיר את משמרתו

וקאמר אביי לקמן כמאן שתו האידנא כהני חמרי, היינו כהנים שבירושלים, ולא חיישינן שמא יבנה המקדש, כמאן כרבי דכיון דהאידנא בטלו המשמורות ובטלו הקביעות מותרין לשתות יין.

ולפי זה, הא דאמרינן לקמן מאי טעמא מהרה יבנה המקדש הוא מסברא בעלמא, כדאשכחן בעלמא דחיישינן למהרה יבנה, ועיין בתוספות פרק מי שהוציא אוהו (עירובין מ"ג ע"ב ד"ה ואסור) ולפי הנ"ל ניחא, דלכולי עלמא חיישינן שמא יבנה, אלא דקיימא לן כרבי דאפילו בזמן המקדש מותרין (אלא) [אלו] שאין להם קביעות. אבל לרבנן אסירי מטעם שמא יבנה, ולא אסירי לרבנן אלא כהנים שבירושלים.

אבל הכסף משנה (שם) פירש דברי הרמב"ם ז"ל כשיטת רש"י ז"ל דבזמן הזה מיירי, ובזמן הזה נמי אסור כל שמכיר משמרתו כו', ולא משמע כן, דסתמא קאמר כמאן שתו כהני חמרי משמע דכל כהנים מותרים, וגירסת התוספתא והירושלמי מסייע לשיטת הרמב"ם ז"ל, דרבי לא פליג אלא אינו מכיר משמרתו, ע"ש בלשון התוספתא (תענית פ"ב ה"ג) ושם משמע גם כן קצת דבזמן המקדש מיירי, ודו"ק.

לפי ה'קרבן אורה', הברייתא מתייחסת לזמן הבית, ודברי אביי מתייחסים לזמן החורבן. הקשר בין הברייתא לדברי אביי אינו דימוי קלקלה לקלקלה, כפי שהבין המאירי, אלא קביעה מציאותית שקלקלת אי-הכרת המשמרת חלה במלוא עוזה בזמן החורבן, כאשר המשמרות בטלות.

עם זאת, מכך שהרמב"ם לא חילק בין זמן הבית לזמן החורבן, ולא כתב שבטלו המשמרות, משמע שלא הבין כ'קרבן אורה', אלא הבין שהאיסור חל כפשוטו גם בזמן החורבן. ועל מה שכתב ה'קרבן אורה' שההיתר נאמר בסתמא, יש להשיב שאכן לסתם כוהן מותר לשתות, שכן אינו מכיר את משמרתו, ודיברה הברייתא בהווה, ואף אם נאמר שכוהן המכיר את משמרתו אינו דבר מופקע, סוף סוף סתם כוהן אינו מכיר את משמרתו.

ג. זמן עבודת משמרת יהויריב

בדברי חז"ל מצאנו כמה התייחסויות לזמן עבודת משמרת יהויריב במעגל השנה. במשנה (ב"ק ט, יב) נאמר:

נתן הכסף ליהויריב ואשם לידעיה, יצא. אשם ליהויריב וכסף לידעיה – אם קיים האשם, יקרבוהו בני ידעיה; ואם לא, יחזיר ויביא אשם אחר.

הרי שמשמרת יהויריב קודמת למשמרת ידעיה.

בתוספתא (תענית ג, ט), בבבלי (תענית כט ע"א וערכין יא ע"ב) ובירושלמי (תענית ד, ה), נאמר שחורבן בית ראשון היה בתשעה באב, "ומשמרתו של יהויריב היתה".

בתוספתא אף נאמר: "וכן בשניה", כלומר, שכך היה גם בחורבן בית שני. על כך אמרו בגמרא (ערכין יב ע"ב):

משמרתו של יהויריב בשניה מי הוא? והתניא: ארבע משמרות עלו מן הגולה, ידעיה וחרים פשחור ואימר, עמדו נביאים שביניהם וחלקום לכ"ד משמרות, בללום ונתנום בקלפי, בא ידעיה ונטל חלקו וחלקו חביריו שש, בא חרים ונטל חלקו וחלקו חביריו שש, וכן פשחור, וכן אימר. התקינו נביאים שביניהם שאפי' יהויריב ראש משמרות עולה, לא ידחה ידעיה ממקומו, אלא ידעיה עיקר ויהויריב טפל לו.

לאור זאת, מסיקה הגמרא שדימוי שני החורבנות ("וכן בשניה") אינו כולל את חלותם במשמרת יהויריב, והוא מתייחס רק לשאר הפרטים שהוזכרו שם ("אלא אשאר").

במדרש הגדול (במדבר כט, יב ד"ה וכל משמר) נמנו עשרים וארבע המשמרות בשמותיהן, ונאמר שמשמרת יהויריב היא הראשונה.

הראשונים כתבו (ר"ח תענית יז ע"א; שו"ת הראב"ן, בתחילת הספר, פו; ראבי"ה ב, תקכו) שמשמרת יהויריב חלה בשבוע הראשון של חודש ניסן, ולא בחודש אב כפי שעולה לכאורה מדברי התוספתא והגמרא הנ"ל. ייתכן שכתבו זאת על פי מדרש הגדול, או על פי הבנתם במשנה הנ"ל, או על פי מסורת שהייתה בידם. כדי ליישב את דברי הראשונים עם דברי התוספתא והגמרא, ניתן לומר שמשמרת יהויריב עבדה פעמיים בשנה, בחודש ניסן ובחודש אב, ולפי זה סדר המשמרות אינו עקבי. עוד ניתן לומר שהמקורות שלפיהם משמרת יהויריב הייתה בחודש ניסן מתייחסים רק לבית שני ולא לבית ראשון, והם חלוקים על האמור בתוספתא ("וכן בשניה"). ושמה חלו שינויים בזמני המשמרות במהלך השנים, ולא הייתה יציבות בכל ימי בית שני.

אי-הקביעות של המשמרות עול גם מדברי המיוחס לרש"י (תענית יז ע"א ד"ה המכיר):

היודע מאיזה משמרת הוא, מיהויריב או מידעיה, או אחת מכ"ד משמרות, שיודע שמות אבותיו ואבות אבותיו עד יהויריב, ויודע איזה יום ואיזה שבת היו עובדים.

מדבריו נראה שידעית זמן עבודת המשמרת אינה דבר מובן מאליו. יש להוסיף, שגם על עצם ההנחה שהמשמרות עובדות במחזור שנתי קבוע, יש עוררין.⁷

מכל האמור, נראה שאין בידינו ידיעה ברורה על זמן משמרת יהויריב בסוף ימי בית שני, וק"ו שלא על זמנה בבית המקדש העתיד להיבנות. אין לנו גם ידיעה על זהות המשמרת הראשונה שתתחיל לעבוד מיד עם חידוש העבודה.

7. ראו במאמרו של הרב עזריה אריאל: 'שו"ת בית חשמונאי' – פסקי הלכה מתקופת החשמונאים, בתוך ספר באורך נראה אור, עמ' 58-59.

ד. טעם האיסור: ציפייה לחידוש העבודה או המשך האיסור מזמן הבית?

והנה, לדעת הרמב"ם וסיעתו, שנקטו שהאיסור חל גם בזמן החורבן, יש לברר מה טעמו של איסור זה. בפשטות נראה שישנם שני טעמים אפשריים: ציפייה לחידוש העבודה, או המשך האיסור שנקבע בזמן הבית. הטעם הראשון מפורש בדברי המאירי והקדן-אורה הנ"ל, והוא מוזכר אף בר"ח בתענית הנ"ל, בהשגת הראב"ד על הרמב"ם, בתוס' בעירובין הנ"ל, בכס"מ, ובאחרונים נוספים שהתבססו על ר"ח ועל הכס"מ, וכן בערוה"ש (הל' ביהמ"ק לג, כז). לעומת כל אלו, באבי עזרי (על אתר) חידש שטעם האיסור הוא המשך האיסור שנקבע בזמן הבית, ואפשרות זו נידונה גם בספר ביצחק יקרא (על הש"ס, סי' מ).

נראה שיש השלכה הלכתית לטעם האיסור. אם הטעם הוא ציפייה לחידוש העבודה, אזי יש מקום לומר שאף אם כוהן מסוים מכיר את משמרתו, סוף סוף כשתתחדש העבודה יהיה צורך לבחון מחדש כיצד לחלק את המשמרות, וזכר לדבר מתיאור הגמרא בערכין הנ"ל לחלוקה המחודשת של המשמרות בתחילת ימי בית שני. לכן, ייתכן שיש להגדיר את כלל הכהנים כאינם מכירים את זמן עבודת משמרתם, ובכלל זה אף כהנים המיוחסים למשמרת מסוימת. לעומת זאת, אם הטעם הוא המשך האיסור שנקבע בזמן הבית, נראה שאין משמעות לצורך העתידי בחלוקת משמרות מחודשת, והאיסור נותר כהווייתו. ומכיוון שר"ח והכסף-משנה ורוב האחרונים נקטו כטעם הראשון, נראה שיש לתת לו משקל רב, ולראות בו סניף נוסף לקולא בנידון דידן. ואולם, מפשטות לשון הרמב"ם משמע לכאורה שלא התחשב בצד קולא זה, שכן סתם להחמיר בכוהן המכיר את משמרתו, ולא הזכיר את החלוקה המחודשת הצפויה כסיבה להקל, וצ"ע.

ה. בתי אב של כהנים ללא קביעות

מלבד כל האמור, ישנה סיבה נוספת להתיר לכהנים בזמן הזה שתיית יין, והיא שיש מקום לפרש שהאמור בברייתא: "כל כהן שמכיר משמרתו ומשמרת בית אב שלו, ויודע שבת אבותיו קבועין שם - אסור לשנות יין כל אותו היום", אינו מתייחס לדין משפחות שאין להן כל קביעות, אלא למשפחות שיודעות שיש להן קביעות אלא שאינן יודעות מתי היא. ולכאורה כך נראה מלשון התוספתא (תענית ב, ב⁸) ומהפירוש המיוחס לרש"י (תענית יז ע"א ד"ה קבועין⁹). זאת, בשונה ממה שניתן להבין מלשון הרמב"ם הנ"ל: 'יודע שבת

8. "יש מהן שקבעו עצמן לעולם: הבא בשבת - בא בשבת לעולם; לאחר שבת - לאחר שבת לעולם. יש מהן שמגדילין [=שמגדילין] פעם אחת בחודש. יש מהן שמגדילין פעם אחת בשנה. יש מהן שמגדילין פעם אחת בשבוע. ויש מהן שמגדילין בכל משמר ומשמר. כל שמכיר את משמרתו ואת בית אב שלו, והוא מבתי אבות קבועין..."

9. "קבועין - שיוודע ודאי שבת אב שלו עובד במקדש, לפי שהרבה היו מבתי אבות הכהנים שלא הוקבעו, שוב אמר לי רבי: קבועין - שלא נתחלל בית אב שלו להיות מגואל מן הכהונה, ויודע שראוי בית אב שלו לעבוד."

אבותיו קבועים בעבודה היום', שהקביעות אינה דבר העומד בפני עצמו, אלא הכוונה לקביעות ליום מסוים.

ו. סיכום

נראה שהיתר שתיית היין בזמן הזה כולל גם את כוהני משפחת מגורי או משפחות מיוחסות אחרות, וזאת מחמת צירוף צדדי היתר רבים:

א. שיטת הראשונים הסבורים שבזמן החורבן פקע האיסור אף לכוהן המכיר את משמרתו.

ב. שיטת המאירי ושיטת הקרן-אורה, שלפיהן גם הרמב"ם סבור כשאר הראשונים בעניין זה. ואמנם יש קשיים בדבריהם, אך מסתבר שאין בכך כדי לדחות את דבריהם לגמרי.¹⁰

ג. לא ברור מה היה על זמן עבודתה של משמרת יהויריב בימי בית שני.

ד. מכיוון שלשיטה המרכזית, טעם האיסור הוא ציפייה לחידוש העבודה, ומכיוון שרוב ככל הכוהנים אינם מכירים את משמרתם, יש מקום לומר שכשתתחדש העבודה יהיה צורך בחלוקה מחדש, וייתכן שיש בכך כדי להתיר שתיית יין גם לכוהנים המועטים המכירים את משמרתם.

ה. כל האמור מבוסס על הנחה שיש כוהנים המיוחסים בוודאות למשמרת מסוימת, ויש לסמוך בתורת ודאי על חזקתם, אך ייתכן שיש להבחין בין תורת ודאי ובין ייחוס זה, שלא הייתה לו נפק"מ הלכתית במהלך הדורות, ואם אכן נבחין, יש בזה סניף נוסף לקולא.

ו. אין זה ברור שהיו למשמרות תאריכים קבועים במהלך השנה, וייתכן שהיו שינויים משנה לשנה.

ז. ייתכן שהיו בתי אב שאין להם זמן קבוע לעבודה.

ח. ועל כולנה, אף שהייחוס למשמרת יהויריב מקובל במשפחת מגורי מזה דורות רבים, לא נהגו צאצאיה להימנע משתיית יין בתאריך כלשהו בגלל ייחוס זה, ולמנהג בני משפחה המודעים לכהונתם ולמשמרת יש תוקף הלכתי רב בהכרעת הספק.

מכל האמור נראה, שמותר למשפחת מגורי לשתות יין בכל ימות השנה, וכך גם למשפחות אחרות שמיוחסות למשמרת כוהנים מסוימת.

10. ובפרט לאור הבאת שיטה זו בספר הדרת קודש על הרמב"ם מבלי לדחותה, והרי ההדרת קודש הוא המאסף לכל המחנות, וכל רז לא אניס ליה, והוא ראה לנכון להביאם בכבוד אל המשתה אשר עשה.

טהרות

